

تورک یوردی

تورک اومباقلری مرکز لهیئتی طرفندره نشر اولونور

جلد ۴

کانون اول ۱۹۲۶

نومرو ۲۴

تورکاردده صرت بحرانی

(زکی ولیدی بکک هنوز طبع ابدلیمه «تورک صرت عاثر مسددر» عنوانی ائنده)

I حرفلر مژدن ، ملی موسیقیمزدن ، بایراملردن قاجق ، محاوره لرده اجنبی کلمه لر ، اجنبی طرزده سلاملر ، شدتلی بر تمایل شکلنده باشلایان بو جریان کیت کیده کنیشه شیور . آوروپا موسیقی مکتبلریخی اکمال ایدوب کلن بعض ذوات او موسیق اساساتی تکنیکی اوزره یکی ملی نغمه لرله ، اوپرالر ، بسترلر باغلایه جق یرده «تورک ملی موسیقیسی» ذیلن شعاره معارض چیقیور . لاتین ویا روس حروفاتی دیه باشلایان بر جریان طوغریدن طوغروه لسان دکشدرمک تمایلی شکلی آلیور . موسقوواده ۱۹۲۶ سنه سنده قازان تورکجه سیله نشر اولونه یه باشلایان « معارف ایشچیسى » مجموعه سنک برنجی نومروسنده کنج تاتار عالمی حسن اوغلی جلال بویله بردیل دکشدرمک جریانندن بحث ایدیورواوکا کوزل جوابلر ویریور . بویله بر فکر بالحاصه (اورال) و (دون) فابریقالرنده کی تاتار عمله لری آراسنده طوغمش و « قزل تاتارستان » غزته سنده بو فکری تقویه ایدن مقاله لر نشر اولمشدر . بونلره کوره اورتا مکتبلرده تورکجه (یعنی قازان تورکجه سی) نک هیچ لزومی یوق . ابتدائی مکتبلرده یاواش یاواش تاتارجه دن روسجه یه کوچک اساسنه رعایت ایدلمی ، مکتبده تاتار لسانی روس لسانه کوچک ایچون بر باصامق وظیفه سنی کورمیدر . بونلرک روسجه نی قبول ایتک خصوصنده کی فکرلرینک اساسی برارز دها سربسته یازیلورسه شوپله افاده ایدیور : ۱) فن ترقی ایدیور . تورکجه بونی افاده دن عاجزدر و عجزی کتدکجه آرتاجقدر . عصری ، عالمی وحیاتی احتیاجاتی تورکجه ایله افاده ایتیه قالفیشق نتیجه ویرمیه جک بر « باش آغریسی » و « عقل زناسی » اولاجق در [۱] دنیاده مدنیتلر برله شیور ، بو جهانشمول حرکت تورکجه کی دار ، اسکیش و آرتق غیر متحرک قالمش بدوی اقوام لسانلریخی سیلوب سوپوروب آتاجقدر . بوکا مقابله معناسزدر .

۲) حیاتدن مقصد آیری بر ملت شکلی محافظه ایچون اوغراشق فلان لسانده قونوشمق دکل کوزل بر جمعیتده راحت یاشامقدر . بویوله لزومسزفدا کارلقلرله باش آغریتمه .

[۱] «عقل زناسی» بر بالشوویک تعبیریدر .

ملی بیوک بر ملته التحاق ایتملی اونلرله یاشایوب کیتیلیدر. (۳) روسیه ده کی تورکارک اوروپا مدیتنه چابوق التحاق ایدمه ملرینه باشلیجه سبب: ایکی لسان اوکرناک مجبوریتلریدر. حیات لسانی روسیه ده . بونی اوکرناک حیات ایچون ضروریدر . اناسی بشقه بر لسان فونوشمش دیهرک بر چوجوغی نه ایچون ایکنجی بر لسان اوکرناکه یه مجبور ایتمیلیدر . بئم چوجوغم روس چوجوغناک تحصیل ساعتلرنده تحصیل واونک استراحت ساعتلرنده استراحت ایدمه جکدر . اونک استراحت ساعتلرینی مکتب و حیات ایچون لزومسز بر لسانک تحصیلنه صرف ایتمسی دوغری اولماز .

بو دعوا ظاهرأ پک جدی دکلسه ده عرب ، فارس و اناتولی تورکی اصطلاحاته بدل روس اصطلاحاتی آلمق هر یرده لسانک نحو واسلوب خصوصنده روسلاشمسی وتورک لسانک کتدکجه معناسز وربطسز بر کلمات اسکله قی صورتی آلمسی دیمکدر . بونلره بکزر حرکتار تورک عالمنک هر طرفنده وار . و بو حرکتار ، بو مسئله لرله قطعاً مناسبتی اولیان طبقه لر ایچنده ده غایت متعصب طرفدارلر بولار ق پک حاد بر شکل آلیور . بعضاً منطقله ده مناسبتی کسه رک عشق حالنه کچیور . ملی ادبیات ، ملی تیاترو ملی موسیقینک آوروپا تکنیکیله احیاسی وادیسنده کی مسامی پک کنیش منور طبقه لره شرق اصولنده بر اوی تمیز و بیوک فابریقا معمولاتنه مقابل آل صنایی معمولاتی التزام کی غیر جدی و ثمره سز ایشار تأثیری ویریور . تورک لساننده یاپیلان هیچ بر اصطلاح بر قاچ سنه در حیاته کچیور . بوندن اون سنه مقدم اورنبورغده منتشر « قازان » غزته سی و او محیطده کی منورلر بر اصطلاح قبول ایدر لر سیه مرغوب اولوردی . بو کون اوقبیل تدبیرلر بر هزل تلقی اولنیور ، هیچ کیسه اوکا جدی بر ایش نظریله باقیور . روس اصطلاحلرینک قبولی ایه سس سز کچیور و پک طبیعی عد اولنیور . ادبیات ده کی تردی ده هر یرده واضعدر . اورتاده غایت بیوک و پک جدی حرث بحرانی واردر . بوتدقیق وتحلیل اولمالی وازاله سی چاره لرینی کورمیلیدر . بجه بو بحراناک الک مهم سبیلری شونلردر :

(۱) کچوک ضعیف ملتار و مستعمرات اقوامیله برابر تورکارده حرب عمومی واختلاللر نتیجه سننده جهان حیات اقتصادی سی قانونلرینک بجه سنه دها مؤثر ودها صیق بر صورتده دوشدیلر . شرق اقوامندن بو وقایعه بالذات اشتراک ایدن تورکارک حیاتلرنده کی اسکی طلسمی پرده لر قالدی ، اوروپا تکنیک و مدنیته قارش قارشیه کلدیلر . خیال یرینه حقیقت ، دین و فرضیه یرینه استاتستیک قائم اولدی . مدرسه ده اوقویان صوفته مهندس مکتبنه ، زراعت مکتبنه کیتدی . شرقک بوتون نقصانلری خسته لقلری رونتکن شعاعیله کورولمش کی اولدی . وضعیت بر طرفدن بویله ایکن دیگر طرفنده اون اوچ سنه دوام ایدن حرب واختلال انساننده مختلف تورک اقوامی آراسنده کی حرثی مناسبتلر دوردی . روسیه تورکارله تورکیا تورکارلری آراسنده مطبوعات مبادله سی کیلیدی روسیه ده کی تورکارک کندی آزالرنده بیله هر نوع حرثی مناسبات انقطاعه اوغرادی . ملی حیاتک هر طرفده بو صورتله

تماماً طورمى نتيجه سى اوله رق بر داغنيقلق، تشتت حصوله كلدى. روسيه توركلرينه عثمانلى
 توركلرى ادبياتى، درس كتابلىرى وساثره سنك حرب عموميدن اولكى تاثيرلريله بوكا
 مقابل روسيه توركلرنده كى فعاليتك توركيه يه ياپدني معنى تاثيرك نه قدر بيوك اولدني
 آنجق شمدى تخطر وتقدير ايده بيلورز. شمدى مى تورك حرنى اوغرندە چاليشه بيله جك
 قوه لر؟ بيوك برسيل قوتيله استيلا ايتمكده اولان آروپا اقتصادياتى حرنى تاثيراته مقابله
 ايله يكي بر شيلر وجوده كيتيرمك شويله طورسون حرت ساحه سنده غائب ايديله نى
 تلافى ايدرك حردن اولكى وضعيته ارجاع ايده بيلمكدن بيله عاجزدرلر. باره يوق،
 وسائط يوق، موانع چوق، موجود مدنى قوه لر كيتدكجه ا كسيلور. يكي قوه لرظهور ايتيور.
 ۲) بالعموم تورك قوملرنده صوك عصرلرده كى تردينك اسبابى ايله تردى يى تلافى
 يوللرينك طوغرى تعيين ايدله مسندن بالخاصه حرنى ومدنى فعاليتلر متضرر اولشلردر.
 اسيائى وسطى و غربى اسيانك اون آلتنجى عصر ميلادى باشندن باشلايه رق معروض قالدني
 تردينك يكله مهم سببى اوزمانه قادار «ا ايم سبعة» ده حاكم اولان و شرقدن غربه كيدن
 «قره تجارت يوللرى» نك هندستان، شمالى سيبيريا بحرى يوللريله امريكا قطعه سنك
 كشفندن صكره «بحرى تجارت يوللرى» نه موقعلرينى ترك ايتلريد. اوكوندن برى اورتا
 و غربى اسيائى تردى ايديور. بونك صفحاتى اوكره نك ايچون پورتكيز بحرى تجارت هيئتلىله
 «انفلو - هند تجارت قوميايه لرى» آرشيولرينى، هندستانك محلى آرشيولرينى تدقيق ايدرك
 اون آلتنجى عصردن بوكونه قدر اسيائيه اوروپادن كلن ادخالاتله اسيانك كندى اخراجاتى
 اوكره نك كافى كله جكد. انجق اسكى قره تجارت يوللرينك تحولى نتيجه سنده دركه اسكى
 قومشولريله حياتى مناسبتى قطع اولنش بر يكي ايران دولتى وجوده كلش و بر درويش
 مذهبى (شيعه لى) اوملككته دولت دينى شكلى آلايلىشدر. سويش قتالتك آجلسى،
 هندستان و سيبيريايه شمندوفر خطلرى انشاسى شرق اسارتى اكمال ايتىشدر. بر چوق
 قطعه لرده نفوس آچلقدن كيتدكجه آزالمش، كشتا غائب اولشدر - آنجق اسكى «قره
 كروان يولى» خدمتى ايضا ايده جك اولان عصرى يوللر، توركستان - هندستان، هرات -
 طهران - و بونلرله تلافى ايده جك توركيه شمندوفر خطلرى وجوده كيتيريلورسه بوضايعات
 و تردى قسما تلافى فولنه بيلير. تورك ملتى بومادى اسباب تردى يه قارشى مادى متدافعه يوللرى
 تداركندن عاجز اولدني وقت مادى شرائط نتيجه سى اولارق وجوده كلن تردى يى معنويات
 وايديالورزى ساحه سندن ديدن، حروفاتدن، املادن موسيقيدن بيلور. و عييلرى يكديكريه
 ويا تاريخده كى معين اشخاصه آشورمقله «اضافه ايله» متسلى اوليور. ايرانده مدنيتك
 اوخ كماله وصولى، غزنووى، سلجوقى و موغول دورلرنده ايران اهاليسك اقصى شرقه
 غربى اسيائى آره سنده كه تجارت تاريخده مثلى بلكه دارا واسكندر دورلرندن صكره كوريليه ن
 بر صورتده حاكم اولدقلى دورده يعنى تورك و موغول حكمدارلرى دورنده وجوده كلدىكى
 صوك زمان تدقيقاتيله تماماً توضح ايتىشدر. ايرانيلىر كندى مدنيتلرينك قبل الاسلام ساسانى

دورنده کی وضعیتک صوک دورلرده کی وضعیتدن دها عالی اولدیغنی وتدینک اون، اون برنجی عصرلردن یعنی تورکلرک استیلا سندن صکره باشلادیغنی ادعا ایدرلر . حتی تورک محررلرندن عبدالله جودت بک بیله « جهان اسلامه دائر » رساله سنده بونی صراحة " سویله مه مکه برابر عالم اسلامده کی تدنیک یکانه عامل حقیقیسی سلطان محمود غزنوی (یعنی اسلام عالمنده تورک عسکرینه مستند برنجی تورک حکومتی تأسیس ایدن ذات) اولدیغنی سویلیور .

عربلردن احمد ذکی پاشا کی عالمده اسلام تدینسنه تورکلرک سبب اولدیغنی ادعا و عربلرک اولوردقلری یرلرده کوریلان بوتون تخریبات آثارینی تورکلره اسناد ایدر . تورک منورلری ایسه بدبختلرک سببلرینی و قتیله بابالرینک اسلام و عرب مدینتی قبول ایتملرنده کوریورلر و تورک ملتجیسی اولق ایچون ایلک اول عرب و فارسله واونلره مشترکاً وجوده کتیریلن و بزم حرث ایچونده استقباله اهمیت اولاجق اولان مؤسسانه عداوت کوسترمه لزوم حس ایدیورلر . عرب و فارسلرک تورکلره اولان تأثیری آرتق آنجق تاریخی اهمیت اولان بر مسئله در . صائتلر تماماً یازیلهرق بوتون اجنبی کله لرله برابر عرب و فارس کله لریده تورک آهنگ اصواتنه تابع طوتولور . وچو جوقلرمن تورک لسانی اوکره نیک ایچون عرب و فارس لسانلرینی اوکره نیک مجبوریتدن قورطولورلرسه عرب فارس تأثیرلرینک تماماً اورتادن قالفاجنی شبه سزدر . بو قوملرک بزدن دها ضعیف اولان عصری ادبیاتلریله بزه تأثیرلری قابل اولدیغنی کبی قرون وسطایه غائد ادبیات و مدینتیریلده مؤثر اولملری آرتق عذیم الامکاندر .

آلشیایه باشلادیغمن آوروپا مدینتی و بعض اجنبی « اوروپائی حرثلر » اسلام عنعناتیله قاریشیق بر حالد اولان اسکی تورک عنعناتنه قارش غیری شعوری بر دشمنلق یسلاه تیور . بوجهتلر تورک حرثی مسائلنک هر وقت مذذب اولماسنی ولزوم سزضر به لره معروض قالمسنی موجب اولیور .

(۳) اوچنجی سبب حرثک احیا و انکشافی وادیسنده تورک ملتینک کندیسنه خاص Specifique مانعلری واردر : (۱) بحر محیط شرقیدن بحر سفیده قادار امتداد ایدن کنیش ساحه یه داغیلش تورک اقوامندن هر هانکی بریسینک قبل الاسلام حقیقی ملی تورک حرثندن محافظه ایده بیله یکی شیلر او قوم ایچون آیری بر حرث وجوده کتیرمه یه کافی درجه ده دکلدرد .

بناء علیه تورک ملی حرثی احیایتمک ایچون عموم تورکلرده کی ویاخود اکثریت عظیمه سنده کی خلیات ، قومیات آنارینک هیئت مجموعه سنی برکل اولارق طائبق ضرورتی واردر . تورک خلیاتی اک کوزل محافظه ایدن قازاق و قرغز و نوغایلرده بوندن مستثنا دکلدرد . چونکه مدنی تورکلرده محافظه اولونان بعض داستانلرک آنجق بعض قطعه لرینی محافظه ایده بیلمشلردر . هله تورکستان تورکلرینک ادبی خلق لساننده محافظه ایدیلن دیگر زنکین مدنی اصطلاحاتی امال ایده رک بونلر هیچ بر وقت یکی زراعت و مدنی کویلی حیاتی اصطلاحاتی و یکی بر قازاق مدینتی یا پایلمیه جکلردر . اناطولی تورکلری ده بو وضعیتده در .

(ب) تورکلر مختلف دورلرده مختلف مدینتلر تأثیرنده بولونقلرندن محافظه اولونان قومیات ، خلیات ثاری آراسندن هانکپسنک حالص تورک عنصری اولدیغنی تعیین و تفریق مشکلدرد .

بونك ايچون بيوك بر حاضرانغ واوروبا خلقيا تاجيلىرىنك و مستشرقلىرىنك اصوللارنى اوكرغنه يه احتياج واردر .

ج) توركلارك ؛ كيملر اولديغنى بيلمك ايچين ماضيلىرىنى بيلمك ضرورتى واردر . انجق ملتك ماهيتى حقننده كامل وعصرى بر تصور الله ايديلهرك عمومى بر قناعت حاصل اوليه باشلا دىغنى وقت مى داستان ، مى موسيقى ، عموماً مى حرت وجوده كايور . ايش بويله اولنجه كندى قوميتى ، كيملكى ماضىمى اوكره نك آنجق چين ، يونان وبالخاصه عرب وفارس ، روس و هند مأخذلىرى يعنى توركلارك مختلف دورلرده تماسده بولندقلى نه قدر مدنى اقوام وارسه اولرك بزم حقه زده يازدقلىرى اوكره نكلا اولايور . چونكه كندى يازمامشز . يازدقلمشزده محافظه اولونامش (نته كيم بو كوندده محافظه اولونغه يور وتوركىه نشرىاتى ، غزته قولليكسيونلرى توركىه واستانبولده بولونمايور) . توركلارك هپسندده شو ذكر اولونان قوملرك تأثيرى اولديغى كې او قوملرك اكرتيسنك مدنيت ماديه سندنده وخلقياتنده تورك تأثيرى واردر . ايشته بزم مى مدنيتى دنيا نك هر كوشه سنده داغيلمش اولان بويارچه لرى طويللايه رق بركل وجوده كتيرمك صورتيله ياپاييله جكز . باشقه چاره سى يوقدر .

تورك ملتلك سیر تاريخىسى وتعقيب ايتدىكى مهاجرت يولارى اونی اويله بر مستننا ملت يامشدر ، كه ديكر ملتله قوميتلىرى ، حرثلىرى اوكرنك ايچين ، پروفور بار تولدك ديدىكى كې ، يالكز كندى لسانلرنده يازيلان آثارى اوقومقلا اكتفا ايدى بيليركن بزم اويله قولاي شرائطدن محروم .

د) ديكر برمشكل ده ينه توركلارك كندىلرينه خاص بر خصوصيتلىرى اولوب تورك لسانينك ، صائتلىرىنك وتورك موسيقى سندنده كې بر چوق سسلرك ، تورك مى ريم خصوصيتلىرىنك پك انجه واوينا قلى اولسندن دوغمقده در . بو خصوصيتلر عصرى آوروپا عالملى طرفندن قسماً تثبيت ايدلمشدر . صائتلر مسئله سندنده بالخاصه رادلوف ، قارل نوى وكنچ عالم بوييه نك ، عروض وموسيقى مسئله لرنده رادلوف ، قورش ، باغاراديتسكى ، كاوالسكى ، پفينغ ، ريبا كوفلر چالشه شلرسه ده اكالم ايدى بيلمكدن پك اوزا قدرلر . i , o , ä , صائتلرينك يكدىكرينه مناسبتلىرى كې ظاهراً پك ساده كوريله ن مسئله نك رادلوف ، قارل نوى وشمدى بوييه نك اثرلرنده كې مناقشه سى تورك صائتلىرىنى تثبيت مسئله سنى نه درجه مشكل وبوصائتلرك نه درجه اويناق اولديغنى كوسترسه كرك . هله مثلاً اورغو Tonfall مسئله سى واونك وزنده بر رولى اولوب اولامسى مسئله سى اكسپريمينتال فونيتيك آلتريله تدقيق ايديله يكى حالده بيله قطعياً حل اولنمامشدر . تورك شعرينك اوربىزىنال بر شكلى اولان اليتراسيون (بر مصرع داخلنده كى مختلف كلمه لرك عبنى ويا متجانس حرفلره باشلامسى) وياخود مختلف مصرعلرده كى صائت وصامتلك يكدىكرلرينه قاييه لىمى (Versreime) كې خصوصيتلر رادلوفك دها ۱۸۶۶ سنه سى سويله دىكى كې تورك خلق شعرلرنده توركلارك قبليرنى اوقشايان

اکمهم خصوصیتلردر. بوکبی خصوصیتلرک ساده برتحلیللری و برلدیکنندرکه تورکجه عروض مسئله سنه عائد برچوق مقاله ورساله لر نشر اولندیفی حالده او جهتلر عروضجیلرک کوزلرینه چارنامش. حالبوکه بو خصوصیتلرک آناطولیده ده آلتایده کی قوتیله یاشادیفی معلومدر. بوکبی اینجه لکار بزم لسانغزی، موسیقیمزی و عروضمزی مستشرقلرک وفین عالملرینک اصولاريله تدقیق ایتمیه رک، فرانسز، روس غرامصری، نوطلری وریتم قواعدیله حاضرلقسز اوکره نیه قافییشان بر چوق ذواتی نومید ایتمشدر. تورک لسان وحرشده کی بوکبی اینجه خصوصیتلردرکه روسیه ده کنجبارک تورک لسانی یرینه روسجه بی، ایران آذربایجاننده تورکجه یرینه فارسجه بی اختیار ایتمه لرینه قسما سائق اولویور. دها اون آلتنجی عصرک ابتداسنده چغتای ادبیاتنک اک یارلاق دورنده کی بحران بو اساسدن نشئت اتمش ایدی. علی شیرنواپی معاصری سلطان حسین بایقرانک مادی و معنوی حمایه لرینه رغماً تورک کنجلیرینک تورکجه دن قاچارفی فارسیجه یازمه لرینک اسبابی آراشدررکن اساسی سبب اولارق تورکجه نک فارسجه یه نسبة محقق فائیتنی وپک مشکل اولسنی کوستریور:

«تورک دیلی درلری کواکب کوهرلرندن رخشنده تر اولان برفضل ورفعت محزنیدر. کالاری سپهر اخترندن دها رخشان اولان برکشندر. فقط محزنینک حامیسی اولان اژدرلر خونخوار وکلرینک حاری بی حد و شماردر. بو دیله غریب الفاظ وادا چوقدر. یونی خوش آینده بر صورتده ترتیب و دلنشین حالده ترتیب ایلک دشواردر.»

علی شیرک شو سوزلری بوکون آروپا مکتبلرنده رساملق، موسیقی، آریتستلک اوکره نهن تورک کنجلی ایچینده تماماً وارددر. کلینکو، واغنه ر، چایقوفسکی آثارینی آکلارلر، چالارلر، حتی بلکه روس ویا آلمان روحنده یکی برآرده یازابیلرلر اما کندی ملی موسیقی اساسلریله یکی برشی وجوده کتیره هنرلر رساملرمزده آروپا، یونان ورومالیلر تیپنده کوزل اثرلر وجوده کتیره بیلر. حتی صنایع نفیسه آقاده میلرندن برنک تقدیرینه مظهر اولان بر رسامزده وارددر، که جنشیکیزک، تیمورک رسمنی یاپامیور. آقبتف آدلی بر باشقرد میرآلای ۱۸۷۰ سنه لرنده تورکستانده اسکی صفدجه نک بقیه سی اولان «باغنوب» تاجیکجه می اوزرنده بوکونه قادار آروپایی علمانک مأخذ ایدندکلری بر اثر یازن اذوات. کندی لسانی حقنده اوپله بر اثر یازامامشدر. چونکه «دشوار» در وپو «دشوار» لئی دفع ایچینده آسیاتورک تیپلرینی اینجه موقیتله تصویر ایدن وکندی بسته لری ایچین شرق و تورک هوالرندن کوزلجه استفاده ایدن آروپایی صنعتکارلرله بزم آثاره رندن بر علم وجوده کتیره ن آروپایی مستشرقلرده کی حاضرلق بزده حالا یوقدر.

ه) تورکلرک کندیلرینه خاص مواعدن بریسی ده بو قومک بیوک بر اکثریتنده اسکی صحرای بدوی عنصرک الان نورمال بر صورتده ترقیمزه آقزی کلجک درجه ده حاکم اولسی و عین زمانده تورک اقوامی ایچریسنده من القدیم مدنی اولارق تمایز ایدوب کلن عنصرلرده قرون وسطایی اجنبی مدنیتلری تأثیرینک ملی حرث خصوصنده عصری سیستم لری

بغسیه بیلمه مزه مانع اولاجق درجه ده قوتلی اولسی و بو بدوی ومدنی عنصرلرمن آراسنده واضحا برتوازن اولماسیدر. دوکینی، لئون قاهون هوورس و آریستون کبی لرك تورکلرك یالکز «کوچه» قهرمان و محارب بر قوم» اولدینی وادیسنده کی نظریه لرینک یا کلشنی محققدر. والمزده کی وثائقله صورت قطعی ده اثبات ایده جکز که تورک ملتی ایکی بیک سنه لک تاریخنده «محارب قهرمان کوچه» عنصرله برابر زراعتچی، تجار، عسکرلکدن اوزاق بلسکه قورقاق لکن چالیشان مدنی بر عنصره انقسام ایتش بو ایکی عنصر یکدیگریله امتزاج ایده مه مش و تورک تاریخی یالکز خارجی محاربه لری دکل بو ایکی غروپک و غروپلرک مختلف سنفلرینک یکدیگریله یاپدق لری مدنی واجتماعی مجادله لری ده قید ایدر. تورک تاریخنده تورکلر طرفندن مدیت نامنه نه یاپلیدی ایسه بونلری اومدنی عنصر یامش، اسلام دورنده ده فارابی یسوی، حاجی بکتاش و اولیا چلبی کاتب چلبی کبی ذوات اومدنی عنصر میانندن نشئت ایتشلردر. حتی «بر شهرده» صحرا ده و شو مدنی عنصرله یان یانه یاشایان صحراوی عنصر آمرلک و عسکرلکدن باشقه شیئلری بیلمه ز. علمی ومدنی ایشلر، زراعت وصنعتکارلک کبی هنرله اوغراشماز. اونلری، تارانچی «تات» و «سارت» دیه تحقیر آمیز صورتده تسمیه ایتدیکی همقرلرینه، وبالخاصه «تات» دیدیکی تاجیکلره، یهودیلره، چینیلره زورله یاپدیره بیله جکی فکرنده در و او ایشلرله مشغول اولنی کتدیسنه ذل عدایدر. بو بدوی عنصر مادی در کیتدیکی وفتح ایتدیکی یرلرده مادی وضعیتی محافظه ایچون فی الحال لسانی، و هر وقت ابتدائی اولان دینی دکشدیر یویرر. اکثریا اجنبی حرثلره آلت اولور. داخلا کندی مدنی تورکلرینک سارت و تارانچی لرك «باخشی» و «تویون» لرك صکره «تورک متصوفلری» نك یاپدیغنی قیرار. تورک تاریخنده ملی تورک مدنی عنصرینه استناد ایدن حکومتلرک اک بارز مثالی سمرقندی مرکز ایدینه ن قارخانلیر، و متأخر دورلرده امیر تیمور و اولوغ بکلردر. خالص بدوی عنصره مستند حکومتلر صفویلر، قاجارلر؛ خراسانده هرات میرزالری و قازاق خانلیردر.

تورکک منبت محصولدار حوضه و اووه لرینه چول غالب اولدینی کبی مدنی عنصرینه ده صحراویلری غالب کلش «یاتاق» و «سارت» لر «قارااوناس» و «قازاق» دن داغما متضرر اولمشدر. تورک ایلنده ۱۹ نجی عصرده کی و ۲۰ نجی عصرده حرب عمومی به قدار اولان مدنی فعالیت؛ بو ملت ده آرتق صحراوی عنعنه روحک موقعی مدنی عنصره الی الابد ترک ایده جکنی و آوروپا مدنیتیه تماسزده اسکیدن چین، بودا، هند و ایران مدنیتلریله اولان تماسلر مرده بدوی عنصرک حماقتی نتیجه سی کچیردیکمز بحرانلرک آرتق تکرر ایتیه جکنی ظن ایتدیر یوردی. حالبوکه وقایع او عنصرک اوروحکدها بر حیات اولدیغنی کوستر مشدر. شو اون ایکی سنه ده کچیردیکمز صارصنتی لر بزم بوتون ملی حرث سیسته ملر مرک قیرلسنه کافی کلشدر بونک آرقاسندن بزم وحشی و ارواره اینستینکت لرمن فی الحال کندیسنی کوسترمش و ملتک کندی لساننده اصطلاحلر یاقعله اوغراشمیه وقتی اولمادی کبی قرون

وسطانك خونخوار تيمورلنك لرینك روحنى احيا ايتمه ده احتياجى يوقدر» ديه باغرميه باشلامشدر. ۱۹۲۴ سنه سنك آخرنده خارج تورك معلم قونقره لرینك برنده تربيه مليه مسئله لری مذاكره اولنوركن كويا بوتون مسائل مليه قوش باقىيله باقاراق كندى عرقداش لرینه اجنبى برلسانله « مى ادبيات مى تاريخ ناميله هفته ده » چوجوقلرك بر قاچ ساعت وقتنى اسراف ايتمه نه لزوم وار . بز منورلرز بز متعصب فاناتيک دكلز « ديهن ذات وحشى مبداء الهام آلمشدر . علمه ، مدنيت دكل اجنبى بر قوته استناد ايتديكى ايچون بو قدر ايجاددن مغروردر . توركستانده اسكى نوایی له شوكونكى چولپانك ، قازاقستانده اسكى چنغر اوغلى چوقان له شوكونكى شاعر اعظم « مانجان » ك ، آذربايجانده اسكى عباسقى آغا باكيخانلو ايله شوكونكى شاعر حسين جاويدك ، توركيه ده احمد ومنيف پاشا ايله ضياكوك آلپك مسلكرينه قارشو عصيان ايتمه لری ويا ايتك ايتمه لری يعنى كندى ايجاد فكر منه ايمان ايتمه لری « يكي كوچ » يكي دكل اونك اسكى صحراوى روحيدر . مى حكومتلرك تشكىل ائناسنده « بونلر نيم كې انسانلردر . بن اطاعت ايتمه » دين بر « سلطان » ويا اجنبى بر قوت آرايانلر مى حرث ساحه سنده ده بزم كنديمك ياپديغمز ويا باجغمز ايشلره احيا ايده جكمز موسيقي به ، مى لسانه اصطلاحلره ، مى تياترويه اعتماد سزلق كوستريورلر . حالبوكه بو اعتماد سزلقلری آتيا قومانداسنده بالفان شبه جزيره سنده اساوانلى ، چينده چينلىكى ، هندستانده هندلى قبول ايتدكلرى زمانده ده وار ايدى . ۱۹ نجى عصر ك نصف اولنده در بند انكلېز ميسو- نه لريله تماس نتيجه سنده تبديل حرث ولسان لزومى فكرينه دوشن آذربايجان توركى الكساندر (ميرزا افسليم) كاظم بكك واو عصر ك ربع اخيرنده ينه او فكره اعتقاد ايدن صاغى توركى پروفسور كاتافن (اصل توركجه اسمى « قاتان اوغلى پورول ») وتاريخ ابوالقاروق مؤلفى مراد بكك برادرى ويا اقرباسى اسكندر ميرزالرى مى حرث ساحه سنده هر نوع فكر ايجاددن محروم اولدقلرىنى آكلادقدن صوكره اعلان افلاس ايدن او اسكى صحراوى روحك ممثللى ايدلر . اورتا توركلرده اولدينى كې غرب توركلارنده ده ايدىالوژيه حرث فلسفه لرينه بيكانه اولان بدوى روح بك قوتليدر . بوكون بيله هيچ برتورك قومى « مى علم » و « مى حرث » مسائلنى اكلنجه صاياجق درجه دن ايلرى كچمه مشدر . تورك ملتى آره صره كندى آراسندن ظهور ايدن علم و مدنيت خادم لرينه قيمت ويرمك ايچين وقتيله تاجيكلره مراجعت ايتديكى كې بوكونده ايلك اول آوروپالىلرى ديكلرور . برتورك عالمى آروپاده آزيچق مقبول ايسه توركلرده ده مقبولدر . چونكه هنوز كندى معيارى ومقياسى يوقدر . تورك ملتى حرث مسائلنه اهميت ويرميور . آروپايه كيدرك تكنيك اوكره نه نلر چوقدر ؟ مى حرثى اوكره نمك ايچين اورايه كيدن نادردر . بن آروپا كتبخانه لرنده چايشان ايرانى ، عرب ، هند وچينلى لرى چوق كوردم . لكن برايكى قازان تورك كنجيله آغا اوغلى محمد وراغب خلوصى دن باشقه برتورك كورمه دم . آروپا قاپيتالى استيلاسنه مقابل بزده زراعت ، صنعت نصل ترقى ايتديريلر ، پترول نصل چيقاريلر ، ليمان نصل

یابیلیر بونی کوزل بیله نلر واردر. لکن ایشمزک و مجادله مزک ایدیا لوزی جبهه سندن بوزولامسنى
آوروپا اصوليله تأمین ایده جک قوه لر حالا یوقدر . [۱]

تورکلر ایچنده عصرلردن برو زراعت و تجارتله اشتغال ایدن مدنی عنصرلر هریردن
زیاده ماورا النهر و کاشغر و آذربایجانده حاکمدر . اسکیدن اولدینی کبی شو کونده ده ملی
تجارت و صنایع کندى الارنده در بونلرده عصرى میتود و سیستم لک یرلشمسینه مانع اولان بر
جهت اولارق و قتيله فصله انهماک ایتدکلری قرون وسطائی اجنبی مدنیتلرک تأثیرلرینی کوستردک .
بونلردن بالخاصه آذربایجان تورکلرنده ایران عنعناتی، دنیایه ایران تاریخی، فردوس فلسفه سی
نقطه نظريله باقى حالا پک قوتلیدر. آذربایجان روسیه استیلا سندن صکره ازممان ایچنده کی
روس مدنیتی اوکره نه بیلیمک و آوروپا معناسیله برچوق منور یتشدیره بیلیمک جهتيله روسیه ده کی
بوتون تورکلردن ایلریدر . لکن عین زمانده آذربایجان تورکلری ملی تورک تاریخنده
موقعی ، قومى ماهیتی بو کونه قدر تعیین ایده میهن یکانه برتورک قبیله سی صفتی محافظه
ایدیور . ۱۶۴۰ تاریخنده آرهلرنده بولنان آلمان اولیاری واونک معاصرى اولیا چلبی
بونلرده کی اسکی تورک داستان قهرمانلرندن قورقوت دن بحث ایدیورلر . ۱۸۴۰ سنه لرنده
اورالرده بولونان انکلیز « هووز کو » ده کور اوغلو داستانک اک زنکین روایتی یازوب
آلمش و طبع ایتدیرمشدر . یعنی تورک عنعناتی قنامله محافظه ایدلشددر . اويله اولدینی
حالده ماورای قافقاس روس معارف امانتک نشر ایتدیکی علمی مجموعه لره ، جغرافیا و آرکه
ئولوژی جمعیتلری محطره لرینه یارم عصر ظرفنده آذربایجانلی منورلر اشتراک ایتمه مش اشتراک
ایدنلرینک ده تورک اتنوگرافیسنه دائر یازدقلری حریمز ایچون قیمتی آزددر . ۱۶ نجی
عصرک اورتاسنده قرغردن وچنغز اولادندن چیقان بیوک بردها « چوقان » نسل
ونسيله تفاخر ایتدیکی و کندی الیه روس انسیقلوپیدی لرینه بندلریازدینی واسلامیته مقابل قدیم تورک
عنعناتی میدان چیقارمق امليله متعدد اثرلر نشر ایتدیکی وقت اونک آذربایجانده کی معاصرلری
اولان فتح علی اخوندوف شاهنامه دن الهام آلمش ایرانی اولدیغنی سوبله مش و بزه شیروان
تاریخی ایچون پک قیمتدار اثر براقان عباسقلیخان باکیخانوف ده اسکی ساسانیلر طرفندن
تعیین اولنان طباسران اسبهرلرندن نشأت ایتدیکنی ادعا ایتشددر . صوک فریدون پک
کوجرلوکی ذواتک پک مهم آثارى ده مؤلفک ققاسنده آوروپا اصوليله منتظم برتورک ملی
سیستمی اولدیغنی کوستریور . باکو دارالفنونى و آذربایجان تدقیق جمعیتی نک بوکونکی
پک مهم نشریاتنده ده آذربایجان تورکلری طرفندن یازیلان مقاله لر پک نادر و موجود
اولانی ده عصرى علمی میتودلره تابع طوتلامشددر. اوته دنبری مدنیت مادیه ساحه سنده دیگر

[۱] اسکندر میرزا ۱۸۸۱ سنه سی پترسبور عسکییا ژیدوموسنى غزته سنده روسیه
مسلمانلرینه عائد مقاله لر یازارق بونلر ایچون آرتق ابتدائی لسانلرینی احیا ایدرک یکی برحرث
وجوده کتیرمک قابل اولدیغندن بحث ایتشددر .

تورک عنصرلریندن ایلری و عصری مهندس و تجارینی چوغالتیش، هر کسدن اول دانس ایتیش اولان آذربایجانده ملی حرت ساحه‌سینده کی فعالیتک ضعیف اولسی و عصری علمی و ملی سیستمه ملر ده تابع اولماسی (البته امین رسول زاده محمد، حسن بهارلو و محمد اغا اوغلو کبیلک ایران و آذربایجان تورک اتنوگرافینه عائد مقاله‌لری مستثنادر) آنجق تورک‌لرک مدنی اولان عنصرلرینک عمومیتله قرون وسطائی اجنبی مدنیتلرک تأثیرندن ده قورتولامدقلرندن ایلری کلسه کرک .

۴) دردنجی بر سبب ایسه : علمی و مدنی فعالیتیز ایچین غرب میتودینی اوکره نمه نره مانع اولان شرق اصول حیاتیدر . شرق تپی شهر حیاتی ، شرق اصولی مأمور ، خواجه ، تجار حیاتی در . بو حیات آوروپاده اکمال تحصیل ایده‌نلری ده در حال تمثیل ایدیور . حرتی فعالیتیزده آوروپا میتودلرینی تطبیقه جدی صورتده مانع اولویور .

ایشته حرتی فعالیتیزه قارشو بو کبی موانع وار . بوندن تولدایدن تردی لره ساحه ده کوریلور . انقلاب دوری تورک ملتک قلبنده یاشایان و فورموله ایدلسی بکلنیلن زنکین و اوریزینال کچیرمکده اولدیغیز ملی تورک آثارینک احیا ایدلسی ایسته یور . تورک ادیبلری بو دورده تورک ملتک مدنیت عالمه سویلیه جکی ده پاک چوق یکی سوزلری یکی نغمه‌لری بولندیغنی کوسترملیدیلر . اسماعیل حبیب بکک مهم اثری بویله برشیدن بحث ایتيور . غرب تورک ادبیاتنه وقوفیه و بوکا عائد اثرلریله معروف اولان مستشرق غورله فسکی بو سنه « عثمانلی ادبیاتک انقلاب دوری » نامیه نشر ایتدیکی بر رساله ده بالعکس غرب تورک ادبیاتک کچیرمکده اولدینی بحران صفحه‌لرینی تحلیل ایدیور . غوروله فسکی آنجق آناطولییه حقیقی تورک حیاتنه عائد اثرلری ، خالده ادیب خانمک انقلابدن صکره کی اثرلرینی فضولی عنعناتک محافظی اولان سلیمان نظیف بکک اثرلرینی تقدیر ایدیور . اثرلرنده محلی استانبول خرسیتیانلری حیاتی تصویر ایدن حررلرک آثاری ایچین یالکز اسان جهتیله تورکجه اولوب روحاً تورکجه دکلدور . دییور .

کونک قهرمانی اولان غربی تورک ادیبلرینک مهم اثرلرینی کوزدن کچیردکن صکره دییورکه « تورکیه ده ادبیاتک تردیسی امر واقع در . بو ادبیات بو بحراندن قورتیلوب چیقاییلیری ؟ پر ملت آوروپا ادبی اصوللرینی اوکره نهرک او اساسده ملی ادبیات وجوده کتیره بیلیری و بو یوله بوتون جهان قیمت ادبیه سنه یکی بر تورک زینتی ترسیم ایده بیلیری ؟ اگر تورک ملتی بونی یا پاییلر سیه یالکز نفاسی اساس آلان بو ادبیات ، اسکی روما قالبنه ضرب ایدیلن و ایکی یوزی سیلنمش اولان سکیه بکره ر . البته تورک ادبیاتک احیاسی و ترقیسی عمومی اساسی مسئله ده وابسته در : تورکار ایچونده قبول اولنمسی ضروری اولان اصوللرله یکی ملی تورک حرتی وجوده کله بیلیری ؟ » بو سوالی غوردلیفسکی جوابسز براقشدر .

شو ادبی تردینک تاتارستان و تورکستان ده کی شکلی ده بجه معلومدر . غربی تورک ادبیاتنده کی بعض غریب تاندانس و خسته لقلره مقابل روسیه تورکلی ادبیاتنده ده تورک حیاته تماماً یابانچی اولان اجنبی تیپلر کوریلور . تاشکندده و قازانده منتشر بعض رومانلر ادبیات خادمترینک تماماً یا کیش یوله صایدقلرینی و تام بر بوشلنی کوستریور .

شو سطرلری یازارکن تورک عالمنک مختلف نقطه لرنده مدنی ساحه ده کوریلن برچوق ایجابی ایشلری البتده بز اونوتما یورز . تورکیه ده نشر اولنان برچوق آثاره علاوه ، قازانده ع . عبیدالله وع . رحیم لک تاتار تاریخی و تاتار ادبیاتی تاریخنه عائد قیمتدار اثرلری ، قریمده بکر چوبان زاده و اجقو قراقلی نك آثاری تورکستانده برقاچ کنج محرک باشقردلردن دیوای اوغلی ابر بکر و عبدالرحمن بن فخرالدین لک قیمتدار اثرلرینی و ادبیات خصوصنده یالخاصه آذربایجانده جغتای آثارینه نسبة " کوریلن رغبت و حسین جاوید و جواد کی شاعر لک آثاری ،

« قازاقستانده « ماعجان » ، تورکستانده « اوتکان کونلر » رمانی صاحبی عبدالمجید قادری و امثالنک زماننده غالب کله جکاریله اینانیورز . لکن بونلر عمومی بحرانک قوته نسبة " پک ضعیف قالیور .

روسیه ده کی تورکلرده حرث بحرانی اکر بو شکلنده بو قوتیه دوام ایدرسه دهها شدتله جکدر و بو بحرانک مرکزی ده اورتا مکتب اولاجقدیر . ملی حرک اساس میدانی اورتا مکتبدر . طلبه اوراده یتیشیر . اوراده هر ملت کندی کنج لرینه اون اونبر سنه قدر بر مدت ملی لسان ملی ، ادبیات ، موسیقی و رسم درسلی اوقوتیور .

اونبرسنه ده بزنه اوقوتاجقز . بو مسئله اولدنبری برچوق ذواتی مشغول ایدیور . آوروپا و روس قلاسیکلرینک ترجمه ایدیلرک اوقوتیلاجقنی سویلیه نلر اولوردی . لکن کننازیومده طلبه نك ادبی تمرینلری ترجمه ایله اجرا ایدیله من . تمرینلر و وظیفه لرده ملی حیاته ، طلبه نك بیله یکی حیاته عائد آثار اکثریتی تشکیل ایتلیدر . بو گونه قادر تورک املاسی عرب املاسی اولدیقندن بو املایی اوکره نك ایچون اورتا مکتبلرده عربی و فارسی اوقوتقی ضرورتی واردی . طایفه اونکله مشغول ایدیلوردی . ایمدی اونلر اورتادن قالقدی . روسیه تورکلرنده یالخاصه اورتا تورکلرده عربی فارسی کله لر تورک قاعده سنه تابع طوطیلار ق صائله یازیلدقندن صکره عربجه و فارسیجه یه احتیاج قالمدی . لسان و ادبیاته منحصر بوتون ساعتلر تورک خلق ادبیاته یازمه ادبیاته حصر ایدلک ایجاب ایدیور . اما ادبیات یالخاصه عصری ادبیات اولمی ، ملت ایچنده کی اسکی جریانلرده عصری اصولله تصویر ایدلمش اولمی در . طلبه اونک اوزرنده انشالرینی یازملی . اسکی ادبیاته عائد یالکز صوک سنه لک بری حصر اولنور . قالان بوتون سنه لر خلق ادبیاتیه عصری ادبیاته حصر اولناجق حالبوکه بزده اویله اثرلر بر سنه نك تدریساتنه بیله کفاهه ایتمز . او اولسه ، اولسه اکثریاً اسکی حیاتی تنقیددن عبارت اولوب

ایچنده ماضی یوق، استقباله یوق بر نوع بامقله لردن عبارتدر. خلق ادبیاتی هیچ طویلانامش وطلبه لری بونکله اشتغاله سوق ایتمک اصولری تعیین ایدله مش در. رادلوفک «تورک خلق ادبیاتی نمونه لری» نام اثرندن استفاده ایده بیله جک معلم بولماز. و او اثرلرک شمعی پیاسه ده نسخه لری ده بولونماز. حالبوکه اورتا مکتب طلبه لریخی یالکز بونلرله مشغول ایتمک دکل طلبه یه بو بایده یکی ایجاد یوللری کوسترمک ملتک ماهیتی، یکمشی، و موجود بوتون طبقه لریسک بتون افکارینی، جریانلریخی، مجادله لریخی اطرافلیجه اوکره تهرک ملیتی و وارانی حقنده مکمل بر فکر ویرمک لارمدر. اونک ایچون لازم اولان شرائطک هیچ بریسی یوقدر.

بونک نتیجه سنده روسیه ده ملی تورک کمناز بومی طلبه یه مکمل بر تورک حرثی تلقین ایده جکی یرده او ساحه ده بر بوشلق آچیور.

عرب و فارسیجه لسانلری ایله شریعت یرینه تورک دیلی و حرثی اوقوتولما یه باشلانجی کون تورکیه ایسه لرنده ده بو بوشلق بوتون عریانلیله کوریله جکی معلومدر. بزده کی بوشلق کنیشله شدکجه بزه حرمت ایدن و ملتزه انتساب ایدنلر شمعی او داخلی بوشلانی، کندیمزک کندیمزدن یزدیکمزی کورونجه تکرار اسکی ملتته اسکی دینه رجعت ایدیور. خرسیتیانلقدن اکراه ایدوب انقلاب و اختلال - سنه لرنده تکرار مسلمان تورک اولان «کره شن - تورک» لریسک بزده کی بوشلانی کوردکن صکره یکویدن خرسیتیانلغه عودت ایدنلری ده چوقدر. حالبوکه بوندن اون سنه اول روس سیاسیونی و میسیونرلریخی «غیر روس قوملریسک مسلمانلاشمی و تورکشمی» کبی بیوک و مهم واقعه اشغال ایدیوردی. اونلر میلیونلر صرف ایتدکاری حالده جواش و جرمش حتی تورکستانده کی روسلر اونلردن قاجیور، بزم طرفزدن هیچ بر تشویق کورمه ملرینه رغماً بزه التحاق ایدیوردیلر. ۱۹۰۵ - ۱۹۱۷ سنه لری آراسنده کندی انا لسانلریخی برافه رق کندی اختیارلریله تورکجه یه کچن واسع جواش و جرمش کویلی واردی. حالبوکه بز شمعی کندیمز نره یه کیده جکزی بیلیمورز. بزده بر حرث قناعتی یوقدر. بو بر حقیقت، صالانوب طورویورز. جدی ثمره لی بر ایش اورتاده یوق. یالکز بر چوق ذواتک خطاً «حرث انقلابی» دیه تسمیه ایتمک ایستدکاری هدفی مجهول بر عالمه یکمک یولنده بعض حرکتلر واردر. نهایتی کوریلین بر تردد، اضطراب میدانده در. قرار واستقامتنه کندیمی قناعت ایتمین و کندینه حرمت ایتمین بر ملتک دیکرلریخی تمثیل ایتمی مشکل در.

بن بوراده حرث بحرانی مسئله سنک بوتون تفصیلاتنه کیره مم. یالکز مسئله نک اسبابی ایضاح ایتمیه چالشم و حرثمزک استقباله ونه کبی اساسلره مستند اولمی لازم کله جکینی و حرثی انکشاف یوللریخی و موانی دفع وازاله ایده بیله جک شرائطدن بحث ایده جکم. بو صوک مسئله یه شروع ایتمدن اول حرث بحرانی لزومسز یرده قوتلندیره ن

حروفات و ملی بایراملر مسئله لرینه تماس ایده جکم .

II لاتین حرفلری : صورت قطعی ده بیلگی یزکه لاتین حروفاتی نك لسانغزه تطبیق امکاسز و مضر در .

۱- بونی تطبیق یا جبری یولیه دفعه یا خود یا واش، یا واش تربیه یولیه اولابیلیر. جبراً اولدینی وقت مثلاً عرب حروفاتی استعمالی صورت قطعی ده منع اولنور . اهالی بیلسون بیلسون لاتینجه یازیلیر. حروفات مسئله سی لاتین حرفلرینی قبول ایتمک صورتیه حل ایدیله جک اولورسه بو یولک بر دولت ایچریسنده درت بش آیدن فضله عمری اولماز . چونکه هر بر حکومت اکثر امرلرینی خلقه بر شی ویرمک ایچون دکل آلتی ایچون یازیور . حالویه ایکن بو تدبیر مملکتک فعالیتنی تمامیه طور دورا جقدر . اگر عرب حروفاتیه موازی اوله رق لاتین حروفاتی ترغیب ایدلک اصولی تعقیب اولنورسه او وقت او حکومت عرب حروفاتینی رقیب طایبق مجبوریتنده اولاجقدر .

ده و قراتیق بر حکومت البته لاتین حروفاتنه تضییقاتسز کچمک فکرینی تعقیب ایده بیلیر. بو کامقابل عرب حروفاتی طرفدارلری صائیلری تماماً یازارقی و بو حرفلری تکنیک جهتیله اصلاح ایدرک لاتینجه یه نسبه ده قولای بر حاله صوقه بیله جک دردر . بوم آلاشیش ، خلق ایچنده تعمم ایتمش بر شی اولدیغندن لاتینجه یه غالب کله جکدر . حکومتک بو ایشدن واز کچه جکندن هیچ شبهه ایدیله من . روسیه ده ایسه بو مسئله (عرب حروفاتی و تورک لسانی مکتبه او قونان حروفاته یاقین بر حرفله تبدیل و یا خود تماماً براققی مسئله لری) روس چوققلریله برابر تحصیل مجبوریتنده اولان اورا تورک لری چوققلرینک روسلردن کری قالماسی ضرورتیه ایدری سورولور . اوراده حیات لسانی یعنی شمندوفری ، واپوری ، بانقلری ادازه ایدن لسان روس لسانیدر . روس مکتبنی اکال ایدن تورک مهندس، تورک آغرونوم (agronome) اکثر یا کندی لسانی بیلیمز . بیله نك ده اونکله اوغراشیایه وقتی یوق . چونکه اونک حیاتنی تأمین ایدن روس لسانیدر . هر کون کتدکجه عددلری آرتقده اولان تکنیسیه نلرک حیاتده کی اهمیتلری (ملی حرفی نشر ایدن زوالی ابتدائی واورتا مکتب لسان معلملرینه نسبه) ده مهم اولدیغندن نصل اولورده چوققلرینه کندی نظرلرنده حیات ایچون اهمیتسز اولان تورکجه یی او کره غمه قالدیشیرلر . بونلر ایچون عربجه حرفلر لزومسز و حیاتنی اولدینی کی لاتینجه ده او نسبه تده لزومسز و حیاتدن اوزا قدر . مسئله قولایلق بیپوده عمر صرف ایتمه مک ایسه روسیه ده بو آتجق روس حروفاتیه اولابیلیر . یعنی روسیه ده روس ملتی کندیسی اسلاوان حرفلری یرینه لاتین حرفلرینی قبول ایتمزسه اوراده ذی حیات اولمادینی فکريله عرب حرفلرینی براقارق ذی حیات اولیان ایکنجه بر حرفی ، لاتینجه یی تطبیق هیچ قابل دلدردر . روسیه ده شمدی هر بر تورک قبیله سنه آیری بر لاتین حرفی یا بلقده در . تاشکندده منتشر اوزبک غزته سنده « قزل اوزبکستان » ۱۹۲۶ ایلول ۱۹ ، نوسرولی نسخه سنده « اوزبک لاتین قومیسونی » معلم شا کر جان رحیمی امضاسیله اعلان اولنان « اوزالقا »

حرفلری اویله اویدورلشدیرکه، دنیاده کی هیچ بر لاتین حروفاته بکزه میور. بونده ماژوسکول مینوسکول لر ایری ایری سسلری افاده ایچین قوللانلشدیر. ماژوسکول A علامتی «آ» یرینه مینوسکول «ا» علامتی «ا» فتحه یرینه، O حرفی «ی» 1 یرینه، 3 رقی «ش» یرینه، ۷ ایسیاون لاتینجه ou یرینه، 4 رقنه بکزه یه ن بر شکل eu یرینه، ح = ج، e = چ یرلرینه بوندن باشقه بعض روس علامتلی. خلاصه مسخره جه برشی. باشقردلره تکلیف اولونان الفباده بونک قدر غریبدر. دیگر جهندن لاتین حروفاتی قبول ایتمک ایسته یه ن اسلام حکومتلری بونک مصارفنه ده تحمل ایدمه میه جکار: مطبعه لری دکشدیرمک، مرتبلره، کاتبلره بوتون دواثر مامورلرینه بو حروفاتی اوکره تمک مسئله لرندن باشقه حکومت دائره لرنده کی مهرلری یکیدن لاتینجه قازدیراجق، بوتون دوسیهری لاتینجه ترتیب ایتدیره رک طبع ایدمه جک، بوتون حکومت مؤسسه لرنده وخصوصی مؤسساتده لوحه لری بوزوب یکیدن لاتینجه یازمغه مجبور ایدمه جکدر. بو البته پک چوق میلیونلره مال اولاجقصر. حالبوکه بو حروفاتی تطبیق ایدن اسلام حکومتی بونکله مسلمان رعیه سنی اندیشناک ایدمه جکندن خارجی بر دشمنه قارشی حرب اعلان ایتمک مجبوریتنده قالدینی ساعتده لاتین حرفلری حقنده کی او امری لغو ایدمه جکدر. دیگک بوتون او میلیونلرجه مصارف هپنی هبا منشورا کیده جکدر.

۲- لاتین حروفاتی کندسی قابل تطبیق اولماقله برابر اویله بر فکرک اورتایه اتیلماسی ده بالخاصه شو بحران دورنده پک مضر در. روسیه تورکلری میاننده تورک لساننک بئلکی محافظه ایتیه چالیشان ذوات فونیتیک، مورفولوژی واتیمولوژی ولغت خصوصنده موفق اولیورلر. اما نحو، واسلوب خصوصلرنده اوراده کی لهجه لر عمومیتله تورکلکی غالب ایدیور. جمله ترتیباننده تورکجه نک کندیسنه مخصوص زنکین افاده اسلوبلری پک سریع صورتده اورتادن قالیور. عالجان ابراهیم کبی کوزل یازیلی تاتار محررلرینک حرب عمومی اثناسنده نشر ایتدیکی «یاش یورکار» نام اثریله صوک دفعه نشر ایتدیکی «پرولیتار ادبیاتی» نام اثرینک لسانی مقایسه ایدلسون. ۱۹۱۴ سنه سی تاشکندده صدای تورکستان غزنه سنده کوزل یازیلر یازان بعض ذواتک ۱۹۲۵ سنه سی «فرقه قونفرانسک بوله تی» نامیله نشر ایتدیکی اثر مقایسه ایدلسون. بونلر او تورکار دکل. بوسوک اثرلرده قطعیا تورک اسلوبی، روحی یوق. زورله طویلانان بر سوز اسکلکی قالمش. تورک لساننک رکن اصلیمی اولان وتورک لساننک بوتون خصوصیاتنک اک متعصب محافظی اولان قازاق قرغزلرده جبهه یی محافظه ایدمه بیلیورلر. بافک متلا «سه کن» ک اثری (

مستقل تورکیه ده تورک لساننک بنیه سنه هیچ کیسه تاثیر ایدمه میه جکدر. تورکیه ده جمله ترتیباتی نحو واسلوب تورکجه در مقر حکومت ده اناطولیده اولدیغندن بو مسئله نک استقبالی تأمین اولمشدر. لکن فونه یتنک، صرف ولغات خصوصلرنده تورکیه ادبی لسانی مختلف السنه نک آهنگ اصواته، صرف قواعدینه تابع در. کندی آهنگی حاکم دکلدر. «التصاقی سانلردن اصطلاح چیماز. اصطلاح چیمارمق ایچون اسکیدن مستعمل لواحق بو کون

اولمشدرد» کبی یا کاش فلسفه لردن قورتولار ق تورک لسانک ولواحقنک حیات لسانی اولدیفته ایناندقلرینی بالفعل کوسترمییه باشلادقلری کون تورکار بولسان خسته لغندن کسب عافیت ایده جکاردر . بوکون اورتاده حرف مسئلهسی دنیله ن بر مسئله یوقدر . یالکز یایدیمز بر ایشه (اوجله دن عربجه یه یکیدن علاوه اولنه حق علامتله) اعتمادسزلی وارددر . لاتین حرفلرینک ابداع قوتلرمنی جوغاله جنی حرمزی انکشاف ایتدیره جکی ادعا ایدیله من . تورکیه نک شمدیکی ملی حکومتی یالکز سوق الجیش ایچین دکل پیزانس و عرب مدنیتلری برینه تورک مدنیتی ایچون استانبول برینه آنقره بی مقر حکومت ایدیمشدرد . تورک حرته استناد وتورکک حیات اجتماعیه ده کی ایجاد قوه لرینی انکشاف ایتدیرمک ایچین تورک ملتیی ته اوقراتیزمدن شریعتدن قورتارمشدرد .

لاتین حرفلرینه طرفدار بعض ذوات بلکه شرقده امورمالیه اصلاحی ایچون آمریقا ، بلجیقا متخصصلری جلب ایتمک عادتیی کبی تورکجه ده کی لملا مشکلاتی ، لسان مشکلاتی ده شمدی بزه حروفات اوکره تمکله کچنمک ایسته یه ن بر قاج arbeit los آلمان وفرانسزلی جلب ایتمکله حل ایده جکارینی ظن ایدیورلرسه پک یا کلیورلر . بزم لسان مسئله لرمن آنجق اوروپا لسانیاتجیلری ومستشرقلرینک تورک لسانی اوزرنده کی تدقیقات اصوللرینی اوکره نه ن کندیی کنجلرمز طرفندن حل ایدیله بیله جکدر . لاتینجه لازم ایسه اونکده عموم آوروپا علماسی طرفندن فین اوغوز جمعیتلری طرفندن تورکجه ، فارسجه وعربجه ایچین قوللانیلان علمی شکلی وارددر . حالبوکه مسئله قطعاً یالکز حروفاتله حل ایدیله ز . اکر اورویانک مشهور لسانیاتجی و تورکیاتجی عالمی ویله لم طومسون اورخون آبدلرینک آناختارینی بولدقن صکره او آناختاری بزه ویرمش اولسه ایدی بز اونکله هیچ بر وجهله اورخون یازیلرینی اوقویامازدق و تورک لسانیاتنه عائد بوتلینغ ، رادلوف ، کرونیخی لارک الینه کچن اوزنکین مواد بزم المزه کچمش اولسه ایدی بز اونی تنظیم ایده مزدک . چونکه بزده اونلرک متودی و تجارت عالمنده اولدینی کبی علم خصوص صنده ده مالک اولدقلری ایندسیاتیف یوقدر . دیمک بزم بوتون لسان وحرث مسائلمز آنجق آوروپا علماسی ومستشرقلرینک اصول ومتودلرینی بحق اوکره نه ن کندیی علماسی طرفندن حل ایدیله جکدر اکر ملی حرث ملی تورک تاریخی ساحه لری ایچین باینده دوکینی کبی لارک اثرلرینی ترجمه ایتمکله کافی اولسه ایدی فریق سلیمان حسنی پاشانک « تاریخ عالم » نک نشر اولندینی کوندن بری بزماضیمزی بیلمش اولوردق (چونکه دوکینی نک موهونلر وتورکار حقنده کی اساسی معلوماتی مختصراً نقل ایتمشدرد) .

دیمک بو ساحه لرده ده اک اول آوروپا تاریخ ومستشرق مکتبئی کورمک اونلرک اصوللریله چالیشمق ضرورتی باقیدر . حالبوکه تورکیه اذریجان وتورکستانده تورک حرثی باینده آوروپا اصولیله چالیشه بیله جک عصری تربیه آلان وعصری علما طرفندن خدمتلری تقدیر ایدیله یه باشلایان درت بش دانه آدم وارددر (بوتون تورکیه یه ایکی اوج دانه دوشیور) .

عددلری بوقدر محدود اولان بو ذوات آنجق عرب حروفاتيله يازا بيله جك اولان و عددلری ایچیه اولان کندی علماعز کلیسی رفعتلرمز، یونس جان حاجی، عاشور علی، عبدالاحد ولدان الرضی و کندی مکتبلرمزده استانبول باکو، تاشکند دارالفنونلرنده یکی ییشمک اوزره اولان علی قوه لرمزی چالیشدیرمق، چالیشدیره بيلمک اصوليله برشی چیقارابییلرلر. یانز اولنری کندی یولمزه صوقاجیز ویا اولنری بزی ده کندیلریله برابر مجهول برعالمه براوجورومه سوروکلیوب کوتوره جکدر. تورک حرثی مسئله سی شوایلری مزمده کی اون بش، یکریمی سنه ده مثبت ویا منفی حل اولنا جقددر. بوتون تورک قبائلی کندی باشلرینه لاتین حرفلریله «یکی بر مدنیّت» و قبيله حرثی وجوده کتیرمه قالفیشیرلرسه بو اون بش یکریمی سنه مزه بحرانی قوتلندیره رک ملی حرثی تماماً اولدرمه سبب اولاجقددر. ظن ایدرم متطبلره افسونجیلره معناسز ولزومسز عملیات اجرا ایتدرمک ایچین تورک وجودی فدا ایدیلز تورک لسانی اوزرنده عملیات یاپه رق نهایت افلاسمزی اعلان ایده جک اولان ذواتک بولسان بو حرثه لاتین جیلک نامه یابا جقلری تعدیللری تورک حرثک امید نقطه سی اولان تورکیه قانونلری حمایه سنه آماز. حروفات دیه ملت ایچنه سالینان بر فسادله بوتون قوای معنویه مزی بوتون حرثی قوه لرمزی بالظه لامق ایسته یئرله معارضه یه روسیه ده اولدینی کی قونتر ره ووالوسیونه رلق مارقه سی یاپیشدیریله ماز.

تورکستانک قدیم قاراخان شاعرلرندن بری :

شنیده ام که بوسال جور و ظلم مالوک - به از دوروزه شرعام و فتنه و غوغاست
که شوکونکی حرث مسائلنه نسبة پک طوغرودر. بزه لسان و حرث بابنده بوتون
موجود قوه لرمزی خطاسز و استقامتی معین بریولده اضطرابسز تذبذبسز و دائمی صورته و قوتی
سنه لرجه چالشدیرمق یوللریجی مادی و معنوی جمعیتلره تأمین ایتکدن یاشقه چاره یوقدر.